

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1941.

Andra kammaren.

Nr 5.

Måndagen den 27 januari.

Kl. 4 e. m.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmannen, varjämte på grund av förfall för sekreteraren undertecknad, jämlikt herr förste vice talmannens förordnande, tjänstgjorde vid protokollet.

§ 1.

Justerades protokollet för den 20 innevarande januari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Att riksdagsman *I. Österström* på grund av sjukdom är oförmögen att deltaga i riksdagsarbetet t. o. m. den 2 febr. 1941, intygas härmed.

Härnösand den 26 januari 1941.

Sven Larsson,
förste provinsialläkare.

§ 3.

Föredrogos var efter annan de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid

till konstitutionsutskottet motionerna:

nr 107 av fröken *Andersson m. fl.*;

nr 108 av herr *Edberg m. fl.*;

nr 109 av herr *Hagberg* i Luleå *m. fl.*; och

nr 110 av herr *Nilsson* i Stockholm *m. fl.*;

till behandling av lagutskott motionen nr 111 av herr *Larsson* i Hede *m. fl.*;

till statsutskottet motionerna:

nr 112 av herr *Petersson* i Gäddvik;

nr 113 av herrar *Nilsson* i Göteborg och *Andersson* i Malmö;

nr 114 av herr *Hansson* i Rubbestad;

nr 115 av herr *Wallén m. fl.*;

nr 116 av herr *Sundström* i Skövde *m. fl.*;

nr 117—119 av herrar *Sundström* i Skövde och *Nilsson* i Stockholm;

nr 120 och 121 av herr *Sjögren m. fl.*;

nr 122 av herr *Andersson* i Igelboda;

nr 123 av herr *Holmdahl*;

nr 124 av fröken *Hesselgren*;

nr 125 av fröken *Hesselgren m. fl.*;

Andra kammarens protokoll 1941. Nr 5.

nr 126 av fröken *Andersson m. fl.*;

nr 127 av herr *Persson* i Falla *m. fl.*;

nr 128 av herr *Werner m. fl.*;

nr 129 av herr *Gavelin m. fl.*;

nr 130 av herr *Olsson* i Mellerud *m. fl.*;

nr 131 av herr *Gardell*; och

nr 132 av herr *Carlström m. fl.*;

till bevillningsutskottet motionerna:

nr 133 av herrar *Lundberg* i Hälsingborg och *Olson* i Göteborg;

nr 134 av herr *Lindmark m. fl.*;

nr 135 av herrar *Sundström* i Skövde och *Persson* i Tidaholm;

nr 136 av herrar *Hedqvist* och *Birke*;

nr 137 av herr *Lindmark m. fl.*; och

nr 138 av herr *Pettersson* i Norregård *m. fl.*;

till bankoutskottet motionerna:

nr 139 av herr *Svensson* i Grönvik *m. fl.*;

nr 140 av herr *Lindberg* i Stockholm; och

nr 141 av herr *Hällgren m. fl.*;

till behandling av lagutskott motionen nr 142 av herr *Pettersson* i Dahl *m. fl.*;

till konstitutionsutskottet motionen nr 143 av herr *Pettersson* i Dahl *m. fl.*;

till behandling av lagutskott motionen nr 144 av fröken *Nygren m. fl.*;

till statsutskottet motionen nr 145 av herr *Sundström* i Vikmanshyttan *m. fl.*;

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 146 av herr *Janson* i Frändesta *m. fl.*;

nr 147 av fröken *Hesselgren*; och

nr 148 av herr *Andersson* i Södergård *m. fl.*;

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 149 av herr *Ericsson* i Sörsjön *m. fl.*;

nr 150 av herr *Svensson* i Ljungskile *m. fl.*;

nr 151 av herr *Sundström* i Skövde *m. fl.*;

nr 152 och 153 av herr *Svensson* i Ljungskile;

nr 154 av herr *Carlsson* i Bakeröd *m. fl.*;

nr 155 av herr *Sandberg m. fl.*;

nr 156 av herrar *Sandberg* och *Petersson* i Gäddvik;

nr 157 av herr *Spångberg*;

nr 158 av herr *Hagberg* i Luleå;

nr 159 av herr *Hansson* i Skediga;

nr 160 av herr *Hällgren m. fl.*;

nr 161 av herr *Andersson* i Södergård *m. fl.*; och

nr 162 av herr *Carlsson* i Bakeröd *m. fl.*;

till tillfälligt utskott motionerna:

nr 163 av herr *Skoglund* i Doverstorp *m. fl.*; och

nr 164 av herrar *Hansson* i Skediga och *Carlsson* i Bakeröd;

till konstitutionsutskottet motionerna:

nr 165 av herr *Mosesson m. fl.*;

nr 166 av herrar *Hallagård* och *Gustafsson* i Lekåsa; och

nr 167 av herr *Lundell*;

till statsutskottet motionerna:

- nr 168 och 169 av herr *Gustafsson* i Lekåsa m. fl.;
- nr 170 av herrar *Andersson* i Falkenberg och *Hedlund* i Östersund;
- nr 171 av herrar *Malmborg* och *Lindén*;
- nr 172 av herr *Hansson* i Vännäsby m. fl.;
- nr 173 av herr *Pettersson* i Hällbacken m. fl.;
- nr 174 av fru *Gustafson* och herr *Andersson* i Tungalsta;
- nr 175 av herr *von Seth* m. fl.;
- nr 176 av herr *Mosesson*;
- nr 177 av herr *Ericsson* i Åtvidaberg m. fl.;
- nr 178 av herr *Arneberg*;
- nr 179 av herr *Hallagård* m. fl.;
- nr 180 av herr förste vice talmannen *Magnusson*;
- nr 181—183 av herr *Hage* m. fl.;
- nr 184 av herr *Hallén* m. fl.;
- nr 185 av herr *Birke* m. fl.;
- nr 186 av herr *Berg* m. fl.;
- nr 187 av herr *Hedlund* i Häste m. fl.;
- nr 188 och 189 av herr *Lindmark* m. fl.;
- nr 190 av herr *Skoglund* i Umeå m. fl.; och
- nr 191 och 192 av herr *Kilbom* m. fl.;

till bevillningsutskottet motionerna:

- nr 193 av herr *Eriksson* i Sandby;
- nr 194—197 av herr *Henriksson*;
- nr 198 av herr *Andersson* i Vigelsbo;
- nr 199 av herr *Olsson* i Kullenbergstorp m. fl.; och
- nr 200 av herr *Mosesson*;

till bankoutskottet motionerna:

- nr 201 av herrar *Mosesson* och *Hallén*;
- nr 202 av herrar *Nilson* i Spånstad och *Pettersson* i Dahl; och
- nr 203 av herr *Eriksson* i Stockholm;

till behandling av lagutskott motionerna:

- nr 204 av herr *Kyling* m. fl.;
 - nr 205 av herr *Andersson* i Malmö m. fl.;
 - nr 206 av herr *Hage* m. fl.;
 - nr 207 av herr *Mattsson* m. fl.; samt
 - nr 208 och 209 av herrar *Persson* i Stockholm och *Hagberg* i Luleå;
- till konstitutionsutskottet motionen nr 210 av herr *Lindberg* i Umeå;

till behandling av lagutskott motionerna:

- nr 211 av herr *Skoglund* i Doverstorp m. fl.;
- nr 212 av herrar *Hagberg* i Luleå och *Persson* i Stockholm;
- nr 213 av herr *Persson* i Stockholm;
- nr 214 av herr *Lundell*; och
- nr 215 av herrar *Hedlund* i Häste och *Larsson* i Karlstad;

till jordbruksutskottet motionerna:

- nr 216 och 217 av herr *Ericsson* i Sörsjön m. fl.;
- nr 218 av herr förste vice talmannen *Magnusson* m. fl.;
- nr 219 av herr *von Seth*;
- nr 220 av herr *Nilson* i Spånstad m. fl.;
- nr 221 av herrar *Birke* och *Thorell*;

nr 222 av herr *Pettersson* i Dahl *m. fl.*;
 nr 223 av herr *Eriksson* i Sandby;
 nr 224 av herr *Svensson* i Grönvik *m. fl.*; och
 nr 225 av herr *Lindmark m. fl.*; samt

till tillfälligt utskott motionerna:

nr 226 av herrar *Jonsson* i Haverö och *Berg*;
 nr 227 av fru *Gustafson m. fl.*;
 nr 228 av herr *Eriksson* i Sandby;
 nr 229 av herr *Svensson* i Ljungskile *m. fl.*; och
 nr 230 av herrar *Sandberg* och *Svensson* i Ljungskile.

§ 4.

Föredrogs herr *Hagbergs* i Luleå vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet, angående åtgärder till förhindrande av frostsador vid militärovningar vintertid.

Denna anhållan blev av kammaren bifallen.

§ 5.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 33, angående löneställningen för viss till aktiv stat inom försvarsväsendet överförd personal.

Denna proposition bordlades.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Herr *Gardell* avlämnade följande av honom och herr *Mattsson* undertecknade motioner:

nr 231, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 20, med förslag till lag om dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, m. m.; och

nr 232, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 4, med förslag till lag angående förlängd giltighet av gällande indelning i ortsgupper jämlikt lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering.

Dessa motioner bordlades.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgörömaLEN beviljades:

herr <i>Rosander</i>	under	4	dagar	fr. o. m. den	28	jan.,
› <i>Ericsson</i> i Sörsjön	›	5	›	›	›	27 ›
› <i>Persson</i> i Tidaholm	›	6	›	›	›	27 ›
› <i>Larsson</i> i Hede	›	4	›	›	›	25 ›
› <i>Björklund</i>	›	3	›	›	›	27 ›
› <i>Lundell</i>	›	6	›	›	›	27 ›
› <i>Hermansson</i>	›	5	›	›	›	27 ›
› <i>Persson</i> i Undersvik	›	3	›	›	›	28 ›

herr <i>Liedberg</i>	under 6 dagar fr. o. m. den 28 jan.,
› <i>Andersson</i> i Alfredshem	› 3 › › › 27 ›
› <i>Olsson</i> i Kullenbergstorp	› 3 › › › 27 ›
› <i>Werner</i>	› 5 › › › 27 ›
› <i>Pettersson</i> i Rosta	› 2 › › › 27 ›
› <i>Vougt</i>	› 5 › › › 27 ›
› <i>Jansson</i> i Hällefors	› 5 › › › 31 ›
› <i>Hällgren</i>	› 6 › › › 27 ›
› <i>Lundgren</i>	› 6 › › › 28 ›
› <i>Mattsson</i>	› 4 › › › 29 ›
› <i>Andersson</i> i Falkenberg	› 4 › › › 29 ›
› <i>Hansson</i> i Vännäsby	› 7 › › › 30 ›
› <i>Fast</i>	› 2 › › › 29 › och
› <i>Norén</i>	› 5 › › › 1 febr.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.15 e. m.

In fidem
N. Liliequist.

Onsdagen den 29 januari.

Kl. 11 f. m.

På grund av förfall för sekreteraren tjänstgjorde undertecknad, jämlikt herr talmannens förordnande, vid protokollet.

§ 1.

Justerades protokollen för den 21, den 22 och den 23 innevarande januari.

§ 2.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 9, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 9 januari 1940 (nr 3) om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m.; och
nr 30, angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

På förslag av herr talmannen, som förmälde sig hava om tiden för valen samrätt med första kammarens talman, beslöt kammaren att onsdagen den 5 nästkommande februari företaga val dels av tjugufyra valmän att, jämte ett lika antal valmän från första kammaren, utse revisorer och revisorssuppleanter vid riksbankens avdelningskontor i orterna dels ock av sex suppleanter för de av kammaren utsedda valmännen.

§ 4.

I enlighet med kammarens därom den 23 i denna månad fattade beslut företogs nu val av tio ledamöter och tio suppleanter i vart och ett av de tre tillfälliga utskott kammaren beslutit tillsätta; och anställdes först val av ledamöter i första tillfälliga utskottet.

Därvid avlämnades 132 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Gemensam lista». Av dessa upptogo 131 valsedlar namnen på nedan nämnda personer i följande ordning:

herr *Brandt*,
 » *Dickson*,
 » *Gavelin*,
 » *Andersson* i Hedensbyn,
 fröken *Nygren*,
 herr *Sköldin*,
 » *Malmborg*,
 » *Svensson* i Alingsås,
 » *Stattin* och
 fru *Västberg*.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i första tillfälliga utskottet.

§ 5.

Företogs val av ledamöter i andra tillfälliga utskottet.

Därvid avlämnades 109 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Gemensam lista». Av dessa upptogo 108 valsedlar namnen på nedan nämnda personer i följande ordning:

fru *Andersson*,
 herr *Petersson* i Gäddvik,
 » *Andersson* i Alfredshem,
 » *Persson* i Norrby,
 fröken *Eriksson*,
 herr *Forsberg*,
 » *Johnsson* i Kastanjegården,
 » *Jansson* i Kalix,
 » *Anderson* i Mejstad och
 » *Nilsson* i Stockholm.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i andra tillfälliga utskottet.

§ 6.

Vid nu anställt val av ledamöter i tredje tillfälliga utskottet avlämnades 100 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Gemensam lista». Av dessa upptogo 99 valsedlar namnen på nedan nämnda personer i följande ordning:

herr *Andersson* i Eskilstuna,
 » *Ljungberg*,
 » *Hedqvist*,
 » *Nilson* i Spånstad,
 » *Jonsson* i Alsen,
 fru *Skoglund-Lindblom*,

herr *Boman*,
 » *Skoglund* i Umeå,
 » *Nilsson* i Göingegården och
 » *Thapper*.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i tredje tillfälliga utskottet.

§ 7.

Anställdes val av suppleanter i första tillfälliga utskottet. Därvid avlämnades 86 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Gemensam lista». Av dessa upptogs 84 valsedlar namnen på nedan nämnda personer i följande ordning:

herr *Edberg*,
 » *Karlsson* i Granebo,
 » *Jonsson* i Skutskär,
 » *Carlsson* i Bakeröd,
 » *Petterson* i Degerfors,
 » *Andersson* i Mölndal,
 » *Svensson* i Ljungskile,
 » *Gustafsson* i Bogla,
 » *Petersson* i Gäddvik och
 » *Larsson* i Östersund.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i första tillfälliga utskottet.

§ 8.

Företogs val av suppleanter i andra tillfälliga utskottet.

Därvid avlämnades 80 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Gemensam lista». Av dessa upptogs 79 valsedlar namnen på nedan nämnda personer i följande ordning:

herr *Johansson* i Kalmar,
 » *Thorell*,
 » *Jansson* i Hällefors,
 » *Hansson* i Skediga,
 » *Lundberg* i Uppsala,
 fru *Lindqvist-Petersson*,
 herr *von Friesen*,
 » *Lindén*,
 » *Nilsson* i Göingegården och
 » *Olofsson* i Höganäs.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i andra tillfälliga utskottet.

§ 9.

Vid nu anställt val av suppleanter i tredje tillfälliga utskottet avlämnades 94 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Gemensam lista». Av dessa upptogs 93 valsedlar namnen på nedan nämnda personer i följande ordning:

herr *Andersson* i Göteborg,
 » *Nolin*,
 fru *Linderoth-Andersson*,

herr *Norup*,
 » *Persson* i Växjö,
 fru *Svedberg*,
 herr *Johnsson* i Kastanjegården,
 » *Magnusson* i Näsvisken,
 » *Stattin* och
 » *Nilsson* i Landskrona.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i tredje tillfälliga utskottet.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag angående de i §§ 4—9 här ovan omnämnda valen.

§ 11.

*Svar på
 interpellation.*

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet **Sköld**, som anförde: Herr Hagberg i Luleå har — med hänvisning till att vid en nyligen under stark kyla hållen nattövning vid en nordlig militärförläggning halva truppen skulle hava erhållit mer eller mindre svåra frostsador — till mig framställt spørsmålet, huruvida regeringen ämnade vidtaga några åtgärder i anledning av denna tilldragelse för att undvika ett upprepande.

I anledning härav får jag anföra följande:

Den övning som med interpellationen åsyftas ägde rum med ett detachment ur Norrbottens regementes skidlöparbataljon i trakten av Kiruna. Övningen var icke en nattövning i vanlig bemärkelse utan den tog sin början på morgonen och blev på kvällen samma dag avbruten på grund av den starka kylan.

Om övningen har den officer som förde befälet över truppen i fråga lämnat följande skriftliga berättelse: »Ett kompani ryckte ut för två dagars övning morgonen den 16 jan. Temperaturen var 20—24 minusgrader på olika platser i samhället. På aftonen anmäldes temperaturen till minus 40 grader, då förbandet befann sig i terrängen mellan Krokvik och Kurravaara. Övningarna avbrötos omedelbart, förläggningar ordnades i uppvärmda tält, och några stycken, som erhållit mindre förfrysningar, behandlades och sköttes om. Dagen efter återgick förbandet utan övningar till Kiruna. Där inlades då på sjukhus åtta stycken för efterbehandling av frostsador på fingrar och tår. En av dessa sändes på söndagen till Boden för erhållande av bättre vård än som kan beredas på krigssjukhuset i Kiruna. Omkring 15 stycken ha fått gå i handräckningstjänst några dagar för att icke behöva få återförfrysningar i sina skador under den stränga kyla, som rått till sista dagarna. Ingen amputation har förekommit; inte heller för den som sändes till Boden torde amputation behöva komma i fråga, enligt vad läkaren på krigssjukhuset uppgivit. I dag, den 22 januari, är det endast fem värnpliktiga, som kvarligga på sjukhus för frostskada; däremot finnes ett flertal fall av påssjuka och influensa, vilka emellertid icke haft med ifrågavarande övning att göra.»

Chefen för Norrbottens regemente har, enligt vad jag erfarit, igångsatt utredning med anledning av det inträffade. Denna utredning har ännu icke färdigställts men kommer att i sinom tid tillställas mig. Telefonledes har emellertid från vederbörande stabschef uppgivits, att temperaturen vid marschens igångsättande torde hava varit omkring minus 20—25 grader, men att kylan stegrades under marschen, möjligen till minus 40 grader. Truppen hade huvud-

Svar på interpellation. (Forts.)

sakligen utgjorts av norrlänningar. En del frostsador hade uppstått; dock syntes inga skador hava varit av allvarligare natur. I detta sammanhang vill jag nämna, att från vissa andra håll gjorda uttalanden möjligen kunna tyda på att temperaturen vid marschens igångsättande varit något lägre än som nyss nämnts.

Vad beträffar frågan, huruvida åtgärder böra vidtagas för att förhindra händelser av ifrågavarande slag, vill jag meddela, att i en år 1938 utfärdad arméorder följande finnes föreskrivet:

»Vid temperatur under -20° eller i övrigt ogynnsamma väderleksförhållanden skall särskild uppmärksamhet ägnas åt truppens ändamålsenliga beklädnad och utspisning; fordringarna på kraftprestationer minskas, truppens vila ökas och riskerna för förfrysning beaktas särskilt.

Om temperaturen understiger eller kan förutses understiga -30° böra utan tillgång till i förväg iordningställd, fullt uppvärmd tältförläggning eller uppvärmda kvarter övningar utomhus begränsas och desamma inställande övervägas.»

Därest den igångsatta utredningen skulle komma att utvisa, att vid den ifrågavarande övningen dessa föreskrifter åsidosatts, komma naturligtvis därav påkallade åtgärder att vidtagas. Klart står emellertid, att även med iakttagande av den försiktighet som i föreskrifterna anbefallts det icke kan helt utslutas, att oförutsedda temperaturförhållanden inträffa, vilka kunna medföra risk för att kylskador uppstå. Att med anledning av den med interpellationen avsedda händelsen utfärda ytterligare föreskrifter i förebyggande syfte än dem, som sålunda redan finnas, anser jag emellertid icke vara påkallat.

Härefter yttrade:

Herr Hagberg i Luleå: Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för svaret på min interpellation och jag skall även tacka för att det har sänts mig i god tid. Jag har inte på grund av det här polissnokandet i breven fått det förrän just nu.

Jag vill på en gång säga, att jag i stort sett är tillfredsställd med herr statsrådets slutsatser, därför att det ju är klart, att man inte kan så där generellt fastställa bestämmelser, som klara alla situationer. I detta fall är det tydligt, att det inte är de angivna instruktionerna, som det har varit fel på utan tillämpningen av dessa instruktioner. Det har visat sig vara en ganska allmän företeelse, att i detta avseende brister det och brister oerhört, och därför är det önskvärt, att den undersökning, som herr statsrådet har utlovat, verkligen blir så grundlig och effektiv som möjligt.

Ehuru jag alltså icke förrän på förmiddagen i dag fått reda på att jag skulle få svar på min interpellation, har jag ändå under gårdagen gjort vissa ytterligare undersökningar i anledning av interpellationen. Dessa undersökningar ge inte samma resultat som den tjänstgörande kompanichefens förklaring och den telefoninformation, som herr statsrådet åberopar sig på.

Vad först frågan om temperaturen beträffar har jag vid dessa undersökningar av en arbetare, som såg när truppen marscherade i väg, och även på annat sätt fått besked om att det var minus 33 grader vid avfärden. Han hade för övrigt när han såg truppen gjort den kommentaren: »Vad i Jesu namn ska de skicka ut grabbarna på övning i sådant här väder!» Beträffande temperaturen på kvällen har folk på stationen Krokvik — herr statsrådet nämnde själv denna plats — uppgivit, att den var minus 53 grader.

I fråga om själva detaljerna vill jag erinra om att klockan elva på förmiddagen slog man upp tält däruppe vid Krokvik, och strax efteråt inflöto rap-

Svar på interpellation. (Forts.)

porter om de första frostskadorna. Sju man voro tre timmar efter avfärden frotskadade, men man inställde inte övningen. Efter någon timme tog man ned alla tält igen med undantag av ett och fortsatte övningen. De sju frotskadade kvarlämnades i detta tält jämte två signalister. Den frotskadade, som sändes till garnisonssjukhuset — hans namn var Hagel — skickades dit för att man befarade, att man skulle bli tvungen att amputera ett ben; det slipper man nu lyckligtvis ifrån. Han anmäldes skadad klockan sju eftermiddagen; då voro båda fötterna och båda händerna, fingrar och ansikte förfrusna. Han fick trots detta ligga sexton timmar i tält efter det denna rapport hade avlämnats utan att man vidtog åtgärder för att skaffa honom till logement och under läkarvård. Det bör också erinras om att innan vederbörande ryckte ut på övningen voro sju av manskapet just friskskrivna efter att ha varit sjuka i influensasjukdomar.

Beträffande antalet skadade har det för mig uppgivits, att 43 man i själva läkarjournalen upptagits som vårdade av läkare. Dessutom ha en hel del av de mindre skadade själva kurerat sig. Med en av dessa behövde man exempelvis arbeta tre timmar för att återigen få liv i en frotskadad fot. Många bära spår av frotskador utan att därför ens ha varit under läkarvård. Till uppgiften om hur många som vårdas på sjukhus bör ju endast erinras om att på logementet går en hel del skadade. Av dessa uppges en furir vara så pass illa därän, att man varit tvungen att företaga vissa operativa åtgärder med hans fötter, och en annan hade tårna och fingrarna i bandage. En värnpliktig hade tår och häl, en annan fötter och fingrar skadade, en tredje var skadad i tår och handleder och en fjärde hade bandage om både näsa, kinder, händer och fötter.

Bara dessa uppgifter äro ju tillräckliga för att man måste draga den slutsatsen, att någonting exceptionellt har inträffat. Om det visar sig vid den undersökning, som herr statsrådet här talade om, att förhållandena äro sådana som jag har uppgivit i min interpellation — jag har mycket goda informationer, som styrka detta — så är det ingen diskussion om att här har försiggått någonting oerhört vårdslöst med manskapet i fråga. Även om det förhåller sig så som framgått av de informationer, som herr statsrådet har fått och som han har åberopat, så är även detta tillräckligt för att kunna draga den slutsatsen, att vederbörande inte har iakttagit den försiktighet med militär-manskapets liv och hälsa, som det talas om i den instruktion, som herr statsrådet här har åberopat.

Denna fråga har en principiell betydelse. Det har faktiskt inträffat en hel rad saker under det senaste halvåret — jag erinrar om den stora olyckan vid Armasjärvi, om dödsskotten på en gata här i Stockholm för en tid sedan, om det tillfälle, då en del flygare sändes ut i dimma och några inte kunde orientera sig och hitta vägen tillbaka o. s. v. — som visa, att det måste vara något slags ovarsamhet, som ofta präglar åtgärder, som företagas av vissa tjänstemän. Därför har jag ansett, att detta exempel däruppe från Kiruna borde påtalas inför riksdagen, och jag är mycket glad åt att herr statsrådet vidtager åtgärder för att verkligen skapa klarhet om hur det förhåller sig i denna sak. Jag är övertygad om att denna undersökning kommer att i allt väsentligt bestyrka de uppgifter, som jag här har lämnat. Då måste ju slutsatsen i enlighet med herr statsrådets egen förklaring bli den, att åtgärder måste vidtagas mot de ansvariga. Här gäller det från min sida inga försök att göra ett generellt bedömande, ty i sådana här saker hänger det naturligtvis ytterst på omdömet hos vederbörande, som ha hand om truppen. Detta omdöme tycks ha klickat oerhört i detta fall.

Svar på interpellation. (Forts.)

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Jag tänker icke taga upp någon diskussion om vad som förekommit, ty beträffande den saken får man ju vänta och se vad undersökningen kommer att leda till för resultat. Jag vill i det avseendet endast uttala, att jag har fullt förtroende för att vederbörande regementschef kommer att göra en opartisk och fullständig undersökning av fallet.

Anledningen till att jag begärt ordet är den, att jag icke anser det vara riktigt att säga, att det förekommer en generell ovarsamhet med folk i det svenska försvarsväsendet. Det är visserligen sant, att det förekommit olyckshändelser, somliga mycket uppskakande. Men jag skulle vilja säga, att med så stora styrkor inkallade, som vi haft under det sista året, är det ofrånkomligt, att olyckshändelser kunna inträffa; det kan man aldrig komma ifrån. Jag tror emellertid, att man mycket väl kan säga, att det har gått förvånansvärt bra, och att sådana fall varit sällsynta, där man kunnat visa på bristande omdöme vid behandlingen av truppen. Jag menar alltså, att man av en inträffad enstaka olyckshändelse icke får draga den slutsatsen, att ovarsamhet från befällets sida är en allmän företeelse, ty det skulle vara orättvist.

Herr förste vice talmannen **Magnusson**: Jag ber att få lämna en upplysning med anledning av att herr Hagberg omnämnde ett antal flygare, som hade skickats upp före inträdande dimmigt väder, varvid det, som vi veta, inträffade en sorglig olycka. Jag råkade ha en anhörig med vid ifrågavarande tillfälle, och det har meddelats, att olyckshändelsen förorsakades väsentligen därav att ett så plötsligt och kraftigt barometerfall vid detta tillfälle inträffade, att höjdmätarna visade 300 meters höjd över jorden, när flygarna i själva verket befunno sig nere vid marken. Man kan förstå, att detta är förhållanden, som icke kunna förutses och som väsentligen bidragit till olyckshändelsen i fråga.

Jag har endast velat lämna denna upplysning.

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Jag har icke sagt, att det förekommer en generell ovarsamhet med manskapet. Om statsrådet har fått den uppfattningen, har han fullständigt missuppfattat mig.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 12.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 33, angående löneställningen för viss till aktiv stat inom försvarsväsendet överförd personal.

§ 13.

Föredrogs var för sig och hänvisades till behandling av lagutskott de på bordet liggande motionerna nr 231 och 232 av herrar *Gardell* och *Mattsson*.

§ 14.

Herr talmannen tillkännagav, att förslag uppgjorts till fördelning av de motioner, som hänvisats till behandling av tillfälligt utskott; och var detta förslag, som nu upplästes, så lydande:

Förslag till fördelning av de inom andra kammaren väckta motioner, vilka blivit hänvisade till behandling av tillfälligt utskott.

Till behandling av första tillfälliga utskottet torde få överlämnas motioner av:

herrar *Sundström* i Skövde och *Hallagård*, nr 4, angående ändring av gällande regel för anteckning i församlingsbok av persons födelseort;

fröken *Andersson m. fl.*, nr 103, om utredning och förslag rörande en statsunderstödd samhällstjänst för kvinnlig ungdom;

herr *Nilsson* i Norrlångträsk *m. fl.*, nr 106, om viss ändring i bestämmelserna beträffande tillstånd till anordnande av biografföreställningar;

herr *Skoglund* i Doverstorp *m. fl.*, nr 163, om åtgärder för beredande åt den kvinnliga ungdomen av ökad utbildning i hemvård; och

fru *Gustafson m. fl.*, nr 227, angående utredning av frågan om röst- och talvård vid våra skolor.

Till behandling av andra tillfälliga utskottet torde få överlämnas motioner av:

herr *Hammarlund m. fl.*, nr 13, angående undanröjande av sådana missförhållanden, som onödigtvis fördyra varorna under deras distribution;

herr *Lundgren m. fl.*, nr 69, angående bostadsförhållandena å svenska fartyg;

herrar *Jonsson* i Haverö och *Berg*, nr 226, om viss ändring av kungörelsen angående ersättning åt expropriationsnämnd;

herr *Svensson* i Ljungskile *m. fl.*, nr 229, om viss ändring i gällande stadga angående hotell- och pensionatsrörelse; och

herrar *Sandberg* och *Svensson* i Ljungskile, nr 230, om tillskapande av en institution med auktoriserade mätningmän m. m.

Till behandling av tredje tillfälliga utskottet torde få överlämnas motioner av:

herrar *Hallén* och *Lindmark*, nr 68, om åtgärder för effektivare utnyttjande av arbetstiden för befattningshavare i statens tjänst;

herr *Jacobson m. fl.*, nr 101, om utredning rörande tjänstebrevsrätt för kristids- och familjebidragsnämnderna;

herr *Hoppe m. fl.*, nr 102, om inrättande av ett nordiskt institut med uppgift att fördjupa och stärka den nordiska samhörigheten;

herr *Persson* i Stockholm *m. fl.*, nr 104, om ändrad sammansättning av vissa kristidskommissioner m. m.;

herrar *Hansson* i Skediga och *Carlsson* i Bakeröd, nr 164, om åtgärder för ernående av vidgad frikrets för landsbygdens telefonabbonenter m. m.; och herr *Eriksson* i Sandby, nr 228, om utredning rörande tjänstebrevsrätt för kristidsnämndernas ordförande.

Förslaget blev av kammaren godkänt.

§ 15.

Interpellation. Herr *Andersson* i Vigelsbo, som på begäran erhöi ordet, anförde: Herr talman! Sockenmagasinen ha i gångna tider spelat en stor roll för landets försörjning. De leda sin historia tillbaka till 1700-talet, då Sveriges försörjning med spanmål i hög grad försvårades genom förlusten av våra provinser på andra sidan Östersjön, vilka hade varit Sveriges kornbodar. Massor av säd förbrukades även genom brännvinsbränning, och landets egen produktion kunde ej tillfredsställa behovet. För att motverka missförhållandena under missväxtår, vilka ofta inträffade, beslöt regeringen att upprätta spanmålmagasin ute i bygderna, och detta anförtröddes åt socknarna. Ett sockenmagasin kunde

Interpellation. (Forts.)

grundas antingen på det sättet, att en grupp jordbrukare förenade sig och gjorde ett frivilligt sammanskott av spannmål, eller så, att alla socknens hemmansägare förenade sig om att bygga och fondera ett sockenmagasin.

Sockenmagasinens ändamål var att inom församlingarna skapa fonder av säd, som kunde utlånas i nödtider. I första hand skulle därifrån gott utsäde kunna erhållas, när skörden blivit grodd eller på annat sätt oduglig, men man kunde från magasinen även erhålla säd till brödföda, då de egna förråden ej räckte till. Sockenmagasinen blevo med tiden ganska allmänna, först i jordbrukssocknarna, sedan även i bruks- och bergslagssocknarna. Sockenmagasinen blevo även kulturbefrämjare, och våra första folkskolor under 1700-talet erhöilo sina anslag från magasinsfonderna. De fattigas behov tillgodosågs också ofta genom magasinens behållning.

Med 1800-talets rationellare lantbruk och genom de väsentligt förbättrade kommunikationerna ha sockenmagasinens betydelse betydligt minskats, och de flesta magasinen torde numera hava nedlagts. På åtskilliga håll leva de dock alltjämt kvar, och under tider som de nuvarande med handelsavspärrning och felslagen skörd kunna de vara till gott stöd för hjälpbehövande jordbrukare och arrendatorer. Det finns magasinskassor i Mellansverige, som under senare år beslutat utdela spannmål åt sina delägare, ge dem s. k. »undsättning», för att använda terminologien i kassornas reglementen. Nu har det i fråga om arrendegårdarna i flera fall inträffat, att jordägarna, bland andra domänstyrelsen och Stora Kopparbergs bergslags aktiebolag, uppburit denna ersättning för sina utarrenderade gårdar i stället för arrendatorerna, vilka naturligtvis voro de, som voro i behov av hjälp.

I ett visst fall hade styrelsen för en magasinskassa i en socken i östra Västmanland beslutat utdela s. k. undsättning åt samtliga sina behövande delägare. Bland dem befann sig även en arrendegård under Stora Kopparbergs bergslags aktiebolag. Arrendatorn ansåg sig som innehavare av gården berättigad att erhålla denna undsättning, och samma uppfattning hade styrelsen för magasinskassan. Arrendatorn stödde sin uppfattning på en paragraf i kassans reglemente, enligt vilken det är innehavaren av jorden och icke ägaren, som är delaktig i magasinskassan. I nämnda paragraf föreskrives nämligen, att »rösträtt vid allmänt sammanträde tillkommer delägaren efter vars och ens hemmanstal. För fastighet, som innehaves av lantbo eller arrendator, röstar innehavaren.»

Denna uppfattning godkändes emellertid inte av bolaget, som ansåg sig självt berättigat att uppbära undsättning i egenskap av jordägare. Bolaget stödde sin uppfattning på en paragraf i arrendekontraktet med ifrågavarande arrendator, enligt vilken arrendatorn ej äger uppbära någon del av avkastning av allmänning, kassa eller gemensamhet av annat slag, vari det utarrenderade området eller stamfastigheten är delägare. En av bolagets skogvaktare utkvittrade undsättningen, som bestod av utsädeshavre, och erbjöd arrendatorn att köpa densamma till billigt pris, vilket denne avböjde, då han själv ansåg sig ha laglig rätt att uppbära densamma. Enligt uppgift skulle skogvaktaren sedan ha sålt havren till en sin släkting.

Vad det gäller domänverket förklarades av dess revirförvaltare på samma plats, att han var skyldig att till domänstyrelsen redovisa sådan på arrendegårdarna utgående undsättning.

Magasinskassornas uppgift är att lämna hjälp åt jordbrukare, som drabbats av missväxt. Skulle bolagets och domänverkets tolkning av stadgar och bestämmelser vara riktig, skulle det ligga i vederbörande jordägares intresse, att deras arrendatorer ständigt råkade ut för en sådan olycka som missväxt. På så sätt skulle vederbörande göra sig en ofta återkommande extra förtjänst.

Interpellation. (Forts.)

Under normala år med god växtlighet och goda bärgningsförhållanden betalar arrendatorn fullt kontraktsenligt arrende, men vid missväxt eller dåliga bärgningsförhållanden, då magasinsskassan finner sig föranlåten att utlämna undsättning, skall arrendatorn utöver det fulla arrendet även avstå den erhållna undsättningen. Bolagen ha, vilket torde vara ganska allmänt känt, under alla tider vaksamt och påpassligt sett till att arrendatorerna till sista öret betalt sin arrendetribut. Skola bolagen nu ytterligare, förutom betungande arrendavgifter, även tillskansa sig ersättningar, som enligt sunt omdöme och rättfärdighetskrav böra tillfalla arrendatorn? Detta är en upprörande orättvisa, som måste komma att framkalla stor bitterhet bland krono- och bolagsarrendatorerna. Det har under de senare åren från statsmakternas sida vidtagits en hel del åtgärder för stöd åt arrendatorerna. Skulle emellertid jordägarna få rätt i ovan relaterade fall, synas mig statsåtgärderna för arrendatorernas rättställning vara synnerligen illusoriska. Detta vore enligt mitt förmenande att giva med ena handen och taga med den andra.

Med anledning av här ovan relaterade förhållanden ber jag härmed att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa följande frågor:

1. Har herr statsrådet uppmärksammat missförhållandena i dessa magasinsskassor och de lagbestämmelser, som enligt mitt förmenande lämna dess verkliga rättsinnehavare ett alltför begränsat skydd?

2. Har herr statsrådet för avsikt att i en nära framtid vidtaga åtgärder för att lagligt säkra den verkligt behövande den »undsättning» dessa magasinsskassor under svåra år utlämna?

Denna anhållan bifölles.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Härmed intygas, att riksdagsman *Karl Mäler*, Sollefteå, på grund av sjukdom (halsfluss, influensa) är oförmögen att bevista riksdagen under tiden den 27 januari—7 februari.

Sollefteå den 27 januari 1941.

Erik Willén,
provinsialläkare.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

fru <i>Andersson</i>	under 4 dagar fr. o. m. den 29 jan.,
herr <i>Nilson</i> i Spånstad	» 4 » » » 31 »
» <i>Jacobson</i>	» 8 » » » 1 febr.,
» <i>Berg</i>	» 3 » » » 31 jan.,
» <i>Barnekow</i>	» 8 » » » 29 »
fröken <i>Öberg</i>	» 2 » » » 1 febr.,
herr <i>Larsson</i> i Julita	» 6 » » » 30 jan.,
» <i>Johansson</i> i Öckerö	» 5 » » » 1 febr.,
» <i>Falk</i>	» 5 » » » 31 jan.,
» <i>Petterson</i> i Degerfors	» 3 » » » 3 febr.,
» <i>Lindqvist</i>	» 3 » » » 31 jan.,

herr <i>Nilsson</i> i Göteborg	under 5 dagar fr. o. m. den 30 jan.,
› <i>Karlsson</i> i Munkedal	› den 29 jan.,
› <i>Björling</i>	› 5 dagar fr. o. m. den 31 jan.,
fru <i>Alvén</i>	› 4 › › › 31 ›
herr <i>Lindmark</i>	› 6 › › › 3 febr.,
› <i>Gustavson</i> i Västerås	› 2 › › › 1 › och
› <i>Mäler</i> (sjuk)	› 12 › › › 27 jan.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 12.20 e. m.

In fidem
Gunnar Britth.